

FÖRFATTARE
Sigrid Malmström
Hovrättsassessor
Svea hovrätt

**En undersökning av överprövningen vid Mark- och
miljööverdomstolen**
**- särskilt om prövningstillstånd och ändrings-
frekvens**

Innehåll

1 Sammanfattning	3
1.1 Några slutsatser	3
1.2 Prövningstillstånd.....	3
1.3 Ändringsfrekvens.....	4
2 Disposition	5
3 Bakgrund och syfte	5
4 Överprövningen vid Mark- och miljööverdomstolen	5
5 Metod och underlag	7
6 Terminologi	9
6.1 Målgrupper och måltyper	9
6.2 Ändringsfallen	10
6.3 Huvudsakligt skäl för ändring.....	11
7 Resultat av undersökningen - prövningstillstånd	13
7.1 Andel beviljade prövningstillstånd	13
8 Resultat av undersökningen - ändringsfrekvens	16
8.1 Ändringsfrekvens i Mark- och miljööverdomstolen	16
8.2 Underrätter	20
8.3 Ändringsfallen (domstolens ändringar)	21
8.5 Skäl för ändring	22
8.4 Ändringsfrekvens i jämförelse med förstainstans	25
8.4.1 PBL-mål	26
8.4.2 Miljömål	26
8.4.3 Fastighetsmål	28
9 Va-målen	28
10 Slutsatser	28

1 Sammanfattning

1.1 Några slutsatser

- Prövningstillstånds (PT)- och ändringsfrekvensen var ungefär densamma för de olika målgrupperna vid Mark- och miljööverdomstolen. PBL-målen hade något lägre PT- och ändringsfrekvens än fastighetsmålen och miljömålen.¹
- Sett till de olika måltyperna² inom respektive målgrupp framträdde dock vissa skillnader avseende både PT- och ändringsfrekvens. De måltyper som inleds vid mark- och miljödomstolarna hade högst PT-frekvens av de undersökta måltyperna. Dessa måltyper hade lägst ändringsfrekvens av de undersökta måltyperna, med vissa undantag.
- De skillnader som identifierats avseende PT- och ändringsfrekvens synes ha ett samband med de skillnader som föreligger mellan de olika måltyperna vad avser målens tekniska komplexitet, omfattning och instansordning.

1.2 Prövningstillstånd

- Prövningstillstånd beviljades i 21 % av alla mål som inkom vid Mark- och miljööverdomstolen under perioden 1 januari 2015–31 december 2015. Prövningstillstånd beviljades i 19 % av alla inkomna PBL-mål, 23 % av alla inkomna fastighetsmål och 24 % av alla inkomna miljömål.
- Av PBL-målen hade målen om förhandsbesked lägst PT-frekvens, 13 %, och tillsyns- och vitesmålen högst PT-frekvens, 22 %.
- Av miljömålen hade tillsynsmålen lägst PT-frekvens, 15 %, och de röda tillståndsmålen högst PT-frekvens, 40 %.
- Av fastighetsmålen hade förrättningsmålen lägst PT-frekvens, 22 %, och klander målen högst PT-frekvens, 31 %.

¹ För definition av *PBL-mål, fastighetsmål och miljömål*, se avsnitt 4.

² För definition av de olika måltyperna, se avsnitt 6.1.

1.3 Ändringsfrekvens

- Under perioden 1 januari 2015–31 december 2015 ändrades 16 % av alla avslutade mål vid Mark- och miljööverdomstolen.³ För PBL-målen var ändringsfrekvensen 14 %, för fastighetsmålen 18 % och för miljömålen 19 %.
- Av de mål som prövades av Mark- och miljööverdomstolen ändrades 76 %.⁴ För PBL-målen var ändringsfrekvensen för prövade mål 70 %, för miljömålen 80 % och för fastighetsmålen 81 %.
- Av PBL-målen hade tillsynsmålen lägst ändringsfrekvens för prövade mål, 60 %, och måltypen detaljplaner högst ändringsfrekvens, 82 %.
- Av miljömålen hade måltypen övrigt lägst ändringsfrekvens för prövade mål, 71 %, och de röda tillståndsmålen högst ändringsfrekvens, 90 %.
- Av fastighetsmålen hade klander målen lägst ändringsfrekvens för prövade mål, 71 %, och förrättningsmålen högst ändringsfrekvens, 82 %.
- Av samtliga ändrade mål ändrades 71 % i sak och 29 % återförvisades. Av samtliga ändrade PBL-mål återförvisades 23 %. Av samtliga ändrade miljömål och fastighetsmål återförvisades 32 %. Av miljömålen ändrades mark- och miljödomstolens dom helt i 66 % av de ändrade målen och delvis i 34 %.
- Den vanligaste orsaken till ändring var att Mark- och miljööverdomstolen gjorde en annan bedömning i en sakfråga. Det var orsaken till ändring i 75 % av de mål som ändrades. Av resterande mål ändrades 18 % på grund av formella skäl och 7 % på grund av nytt processmaterial.
- Av de 18 va-mål som avgjordes under den aktuella perioden ändrades endast två mål. Ändringsfrekvensen för samtliga avslutade va-mål var 11 %.

³ Här avses ändringsfrekvensen för alla mål som avslutades under den aktuella perioden, även mål som avslutades genom beslut om att t.ex. inte meddela prövningstillstånd.

⁴ Med detta menas att prövningstillstånd meddelats och att målet har avslutats på annat sätt än genom beslut om avvisning eller avskrivning.

2 Disposition

Efter de inledande avsnitten om bland annat bakgrund, syfte, metod och terminologi presenteras resultaten från undersökningen. Först presenteras resultaten avseende andelen meddelade prövningstillstånd och därefter resultaten vad avser andelen ändrade avgöranden. Resultaten belyses med utgångspunkt i de olika målgrupperna och måltyperna samt de olika underinstanserna.

3 Bakgrund och syfte

Undersökningar av PT- och ändringsfrekvens vid Svea hovrätt har gjorts vid flera tillfällen avseende tvistemål och brottmål. Någon liknande undersökning har inte gjorts tidigare avseende de målgrupper som överprövas vid Mark- och miljööverdomstolen.

Den nu aktuella undersökningen har i syfte att behandla Mark- och miljööverdomstolens överprövning av mål med fokus på andelen prövningstillstånd som meddelats och andelen avgöranden som ändrats under undersökningsperioden. Syftet är att undersöka hur reglerna om prövningstillstånd tillämpas av Mark- och miljööverdomstolen, hur stor del av målen som ändras samt skälen till de ändringar som sker. Avsikten är att göra en uppföljande undersökning efter några år.

Denna undersökning har genomförts under våren 2016 av hovrättsassessorn Sigrid Malmström.

4 Överprövningen vid Mark- och miljööverdomstolen

Mark- och miljööverdomstolen är en avdelning vid Svea hovrätt. Mark- och miljööverdomstolen bildades den 2 maj 2011 och ersatte då Miljööverdomstolen. Vid domstolen handläggs mål som överklagas från de fem mark- och miljödomstolarna. Dessa domstolar är en del av tingsrätterna i Nacka, Vänersborg, Växjö, Östersund och Umeå.

Vid Mark- och miljööverdomstolen överprövas tre typer av mål:

- plan- och byggrättsliga mål (PBL-mål), till exempel mål om detaljplaner, bygglov och rivningslov.
- miljörettsliga mål (miljömål), till exempel mål om tillstånd till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet,
- fastighetsrättsliga mål (fastighetsmål), bl.a. fastighetsbildningsmål och expropriationsmål.

På Mark- och miljööverdomstolen prövas även mål från de hyres- och arrendenämnder som hör under Svea hovrätts domkrets, miljöbrottmål från tingsrätter under Svea hovrätts domkrets och överklaganden i mål enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (va-mål).

Överprövningen vid Mark- och miljööverdomstolen skiljer sig på flera sätt från den överprövning som sker vid Svea hovrätts övriga avdelningar. Det rör sig om andra typer av mål. Målen har ofta tekniska inslag och avgörs som huvudregel av en rätt bestående av både ett tekniskt råd och juristdomare. Målen som överprövas vid Mark- och miljööverdomstolen har även en mycket skiftande bakgrund. Målen kan inledas i en kommun⁵, en länsstyrelse, en miljöprövningsdelegation, lantmäteriet,⁶ en mark- och miljödomstol eller en annan statlig myndighet, till exempel Naturvårdsverket. Mark- och miljööverdomstolen kan vara andra, tredje eller fjärde instans. Mark- och miljööverdomstolen är i många fall sista instans. Mål som inletts vid en mark- och miljödomstol kan dock överklagas till Högsta domstolen. Dessa skillnader kan tänkas påverka både PT- och ändringsfrekvensen avseende de olika måltyperna.

⁵ Vissa PBL-mål och miljömål inleds vid en kommunal nämnd. Vissa PBL-mål inleds genom ett beslut av kommunfullmäktige. Med anledning av att de sistnämnda målen var mycket få har i undersökningen ingen skillnad gjorts mellan dessa två instanser. Båda dessa instanser benämns som *kommun* eller *kommunal nivå*.

⁶ Det finns både kommunala lantmäterimyndigheter och en statlig lantmäterimyndighet. Under arbetet med undersökningen har uppmärksammats att det inte alltid framgår i den digitala akten vilken som varit den första beslutande myndigheten. I denna rapport har därför ingen skillnad gjorts avseende de olika lantmäterimyndigheterna. Dessa har samtliga benämnts lantmäteriet.

Högsta domstolen har i NJA 2011 s 782 uttalat sig angående de särskilda förut-sättningarna vid Mark- och miljööverdomstolen och utvecklat sin syn på dis-pensgivningen i miljömål. Högsta domstolen uttalade bland annat att det fak-tum att miljömålen jämförelsevis ofta är svårbedömda ur teknisk och ibland ekonomisk synpunkt talar för att granskningsdispens ska vara något vanligare i miljömål än i en del andra typer av mål. Högsta domstolen uttalade dock sam-tidigt att hänsyn ska tas till att miljömålen har samlats vid ett begränsat antal domstolar med särskild sammansättning och att vad som är omfattande och komplicerade mål måste bedömas mot bakgrund av detta. Högsta domstolen uttalade vidare angående prejudikatsdispens att Mark- och miljööverdomstolen som ensam andra domstolsinstans har möjlighet att välja ut frågor av prejudi-katintresse och bidra till rättsbildningen inom hela miljörettens område. Vidare anmärkte Högsta domstolen att reglerna om prejudikatdispens i hovrätt har till syfte bl.a. att möjliggöra överklaganden till Högsta domstolen av mål med pre-judikatintresse.

5 Metod och underlag

Undersökningen består av två separata delar där delvis olika mål ingår. Den första delen av undersökningen behandlar andelen meddelade prövningstill-stånd (PT-delen). I denna del har alla mål som registrerats som inkomna i Vera⁷ under perioden 1 januari 2015–31 december 2015 granskats. Det rör sig om sammanlagt 1 973 mål. Av dessa var 867 PBL-mål, 823 miljömål och 283 fastighetsmål.

Den andra delen av undersökningen behandlar andelen avgöranden som änd-rats och orsaken till dessa ändringar (ändringsfrekvensdelen). I denna del har alla mål som registrerats som avslutade i Vera under perioden 1 januari 2015–31 december 2015 granskats. Det rör sig om sammanlagt 1 910 mål. Av dessa var 844 PBL-mål, 790 miljömål och 276 fastighetsmål.

Samtliga procentandelar har avrundats till närmaste heltal.

⁷ Vera är domstolarnas målhanteringssystem.

Vissa målgrupper har undantagits från undersökningen. Det gäller bl.a. mål om extraordinära rättsmedel och mål där Högsta domstolen beviljat resning i Mark- och miljööverdomstolen. Vidare har de brottmål som handläggs vid avdelning 6 vid Svea hovrätt och arrendemålen utelämnats från undersökningen eftersom dessa mål inte prövas av mark- och miljödomstolarna utan av de tingsrätter respektive hyres- och arrendenämnder som hör under Svea hovrätts domkrets.

Va-målen avgjordes fram till och med den 31 december 2015 vid Statens va-nämnd (va-nämnden) som första instans och överklagades därifrån till avdelning 6 vid Svea hovrätt. Prövningstillstånd krävdes inte. Va-nämnden avvecklades därefter och va-målen handläggs sedan den 1 januari 2016 av mark- och miljödomstolarna som första instans. Målen överklagas därifrån till Mark- och miljööverdomstolen där prövningstillstånd krävs. Under den för undersökningen aktuella perioden prövades va-målen fortfarande av va-nämnden som första instans. Med hänsyn till den förändring som skedde efter undersökningsperioden kommer va-målen att redogöras för i ett separat avsnitt så att resultatet kan följas upp vid den undersökning som är tänkt att utföras om några år.

Bland målen vid Mark- och miljööverdomstolen finns ofta så kallade sambandsmål. Det är fråga om mål som rör identiska eller snarlika frågor men som handläggs i olika mål. För de fall det rör sig om ett stort antal mål angående samma fråga och med samma utgång i Mark- och miljööverdomstolen kan dessa mål påverka resultatet av undersökningen i en missvisande riktning. Sambandsmål om tio mål eller flera har därför i undersökningen endast räknats som ett.⁸

Målen har sökts fram i Vera och granskats individuellt. Målen har sökts fram på ett sådant sätt att även felregistrerade beslut och mål bör ha upptäckts. Det kan noteras att endast ett fåtal felregistrerade beslut och mål har upptäckts.

⁸ I undersökningen har två sådana större sambandskedjor identifierats. Båda ingår i ändringsfrekvensdelen. Det rör sig om 38 fastighetsmål från mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt och 16 röda tillståndsmål från mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt. Inga så omfattande sambandsserier har identifierats i PT-delen.

Målen har granskats genom att Mark- och miljööverdomstolens avgörande och, vid behov, de underliggande avgöranden som går att nå digitalt i Vera har gått igenom.

6 Terminologi

6.1 Målgrupper och måltyper

Som nämndes inledningsvis förekommer vid Mark- och miljööverdomstolen tre stora målgrupper, PBL-mål, miljömål och fastighetsmål. Dessa målgrupper uppvisar sinsemellan stora olikheter avseende både handläggnings- och bedömningsfrågor. Resultaten från undersökningen kommer därför att presenteras både övergripande och uppdelat på de olika målgrupperna. Även de olika målgrupperna består dock av ett antal olika måltyper som sinsemellan uppvisar stora olikheter. De olika målgrupperna har därför delats in i ett antal underordnade måltyper. Resultatet från undersökningen har analyserats även i relation till dessa måltyper.

PBL-målen har delats in i fem olika måltyper: *lov* (överklagade bygglov, marklov och rivningslov), *detaljplaner* (överklagade beslut om detaljplaner och översiktsplaner), *tillsyn* (överklagade tillsynsbeslut), *förhandsbesked* (överklagade beslut om förhandsbesked) och *vitesmål* (överklagade beslut om utdömande av vite).

Miljömålen har delats in i fem olika måltyper: *röda tillståndsmål* (överklagade beslut i mål om tillstånd till miljöfarlig verksamhet/vattenverksamhet som inletts i mark- och miljödomstol), *blåa tillståndsmål* (överklagade beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet och mål om markavvattning som inletts vid en kommunal nämnd, länsstyrelse eller miljöprövningsdelegation), *tillsyn* (överklagade tillsynsbeslut, till vilket bl.a. anmälningsärenden räknas), *dispenser* (olika typer av överklagade dispensbeslut, främst strandskyddsfrågor men även dispens från biotopskydd etc.) och *övrigt* (denna kategori omfattar samtliga övriga mål som inte omfattas av någon av ovannämnda kategorier, bl.a. mål om skadestånd och annan ersättning, vitesmål, bygdeavgiftsmedel m.m.).

Fastighetsmålen har delats in i tre olika måltyper: *förrättningar* (den största kategorin omfattande samtliga överklagade beslut som har samband med en förrättning), *klander* (klander av föreningsstämmebeslut) och *övrigt* (mål som inte faller under någon av kategorierna ovan, till exempel mål om tomträttsavgäld)

Vissa mål kan handla om flera olika delfrågor och därmed falla under flera måltyper. En bedömning har då gjorts i varje enskilt fall avseende vad som varit den dominerande delen av målet. Om det överklagade avgörandet till exempel har omfattat både ett avslag på en ansökan om strandskyddsdispens (vilket faller under kategorin ”dispens”) och ett föreläggande om att ta bort anläggningar inom strandskyddsområde (vilket faller under kategorin ”tillsyn”) har målet räknats in under dispensmålen eftersom dispensfrågan ansetts vara avgörande för tillsynsfrågan och således utgöra huvudfrågan i målet.

6.2 Ändringsfallen

Ändringsfrekvensdelen syftar till att utreda i vilken utsträckning de underliggande avgörandena har ändrats men även vilka typer av ändringar som har gjorts. Syftet är att utreda både hur många avgöranden som har ändrats i sak och hur många mål som har återförvisats. Återförvisning kan ske både i dom och i slutligt beslut. Vissa beslut om återförvisning sker efter prövning i sak och vissa utan egentlig prövning i sak. I denna rapport används därför benämningen *prövade mål* avseende de mål där Mark- och miljööverdomstolen har gett prövningstillstånd och som avslutats på annat sätt än genom avvisning eller avskrivning. Benämningen *avgjorda mål* används för att omfatta samtliga typer av avgöranden, även beslut om att avskriva mål eller avvisa överklaganden och beslut om att inte meddela prövningstillstånd.

Vid granskning av ändringsfallen har målen kategoriserats som *fastställda* eller *ändrade*. Den senare kategorin omfattar både mål där Mark- och miljööverdomstolen ändrat underinstansens avgörande i sak och mål som återförvisats till någon underinstans för fortsatt handläggning. De ändrade målen har vidare kategoriserats som *ändrade i sak* eller *återförvisade*. Bland miljömålen är det, till skillnad från övriga målgrupper, vanligt att ett avgörande ändras endast till en

viss del. Avseende miljömålen har därför även undersökts om hela eller endast en del av underinstansens avgörande har ändrats. Endast ändringar som kommit till uttryck i domslutet har beaktats.

Om den enda ändring som skett i underinstansens avgörande har varit att tidpunkten för fullgörande av till exempel ett föreläggande har flyttats fram med anledning av handläggningstiden i Mark- och miljööverdomstolen har detta inte registrerats som en ändring utan som ett fastställande. Om ändringen istället motiverats av något fel i underinstansens dom, till exempel att tidpunkten för fullgörande varit oklar eller felaktigt beräknad, så har det registrerats som att målet ändrats.

Ett antal mål har avslutats genom avvisning av ett överklagande eller genom avskrivning efter att klaganden har återkallat sitt överklagande. Dessa mål har i undersökningen redovisats för sig. Ett undantag är det fåtal fall där ett mål avskrivits efter att sökanden återkallat sin ursprungliga ansökan. För det fall att tillstånd har beviljats av underinstanserna har detta undanröjts i avskrivningsbeslutet. Målet har då registrerats som ändrat.

Utredningen är främst inriktad på överprövningen av mark- och miljödomstolarnas avgöranden. Överprövningen har dock även i viss utsträckning analyserats i relation till övriga underinstanser.

6.3 Huvudsakligt skäl för ändring

Vad gäller de mål som har ändrats har det huvudsakliga skälet för Mark- och miljööverdomstolens ändring granskats. Detta har skett genom granskning av domskälen i såväl Mark- och miljööverdomstolens som mark- och miljödomstolens avgörande och eventuella underliggande beslut. Syftet har varit att försöka identifiera det huvudsakliga skälet för ändringen. Ofta har det ur domskälen gått att utläsa flera samverkande orsaker till att en ändring skett. I dessa fall har en bedömning gjorts av vilket som varit det dominerande skälet. Bedömningen har gjorts utifrån hur domskälen har formulerats. Att tolka domskäl utifrån vissa i förväg bestämda kriterier är förenat med vissa självklara svårigheter.

Det är fråga om en skönsmässig bedömning och resultatet bör därför tolkas med viss försiktighet.

Skälen till ändring har delats in i tre kategorier: *annan bedömning*, *nytt processmaterial* och *formella skäl*. Vad som omfattas av respektive kategori kommer att utvecklas nedan.

Annan bedömning

Denna kategori omfattar mål där Mark- och miljööverdomstolen har gjort en annan bedömning i en eller flera av de sakfrågor som är uppe i Mark- och miljööverdomstolen.

Vad gäller PBL-målen har det bland annat rört det sig om bedömningar av ett bygglovs förenlighet med en detaljplan, hur byggnadshöjd och våningsantal ska beräknas, om en avvikelse är liten, om bygglov krävs, om ett bygglov innebär en betydande olägenhet för någon granne eller om klagorätt förelegat.

Vad gäller miljömålen har det bland annat rört sig om bedömningar av om skäl för strandskyddsdispens förelegat, om hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken är uppfyllda, om lokaliseringen av en verksamhet är lämplig, hur villkor ska formuleras, vilka villkor som krävs och om klagorätt förelegat.

Vad gäller fastighetsmålen har det bland annat rört sig om bedömningar av rättgångskostnaders skälighet, om båtnads-, opinions- och lokaliseringsvillkoren är uppfyllda och om klagorätt förelegat.

Nytt processmaterial

Denna kategori omfattar mål där ändring skett på grund av ny bevisning, ny utredning eller nya omständigheter som anförts först i Mark- och miljööverdomstolen. Till denna kategori har även räknats ändringar som skett med anledning av att en part ändrat inställning i Mark- och miljööverdomstolen och fall då tillstånd getts i underinstans och detta tillstånd upphävts som en följd av att sökanden återkallat sin ansökan. Kategorin omfattar även ändringar som skett på grund av överenskommelser mellan parterna i Mark- och miljööverdomstolen.

Formella skäl

Denna kategori omfattar ändringar som skett på grund av formella felaktigheter i underinstansernas handläggning. Det kan till exempel röra sig om handläggningsfel som att en part inte fått tillfälle att yttra sig över en motparts yttrande innan dom meddelats, att mål avgjorts i fel sammansättning eller att underinstansen brustit i processledning eller utredningsskyldighet. Denna kategori omfattar också ändringar som skett på grund av något formellt fel med det överprövade avgörandet. Det kan vara fråga om att villkor varit oklart formulerade eller att skälen varit bristfälliga.

Det bör dock noteras att fall där Mark- och miljööverdomstolen har gjort en annan bedömning i en sakfråga, och detta i sin tur aktualiserat vissa formella krav på handläggningen i underinstansen, inte har registrerats som att ändring gjorts av formella skäl utan som ändring på grund av annan bedömning i en sakfråga. Det kan till exempel röra sig om att Mark- och miljööverdomstolen, till skillnad från underinstanserna, har ansett att ett bygglov innebär en avvikelser från en detaljplan. Under sådana förhållanden måste grannarna få tillfälle att yttra sig över ansökan och målet återförvisas till första instansen för att detta ska ske.

7 Resultat av undersökningen - prövningstillstånd

I detta avsnitt kommer resultatet av undersökningen avseende PT-delen att presenteras. Resultatet kommer att presenteras totalt sett samt utifrån de olika målgrupperna. Skillnader mellan olika måltyper kommer också att belysas.

7.1 Andel beviljade prövningstillstånd

Prövningstillstånd meddelades i 21 % av alla mål som inkom under den aktuella perioden. För PBL-målen var PT-frekvensen 19 %, att jämföra med 23 % för fastighetsmålen och 24 % för miljömålen. Sett till de olika målgrupperna var således variationen i PT-frekvens inte särskilt stor. Det bör dock noteras att underlaget vad gäller fastighetsmålen endast omfattar omkring en tredjedel så många mål som övriga målgrupper. Det bör även noteras att de olika målgrupperna har indelats i olika många måltyper vilket kan påverka variationen inom

målgrupperna. I följande avsnitt kommer andelen prövningstillstånd för de olika målgrupperna och måltyperna att presenteras.

PBL-mål

PT-frekvensen för PBL-målens olika måltyper varierade mellan 13 % och 22 %, en skillnad på 9 procentenheter. Majoriteten av måltyperna hade en jämförlig PT-frekvens, mellan 19 % och 22 %. Det var endast målen om förhandsbesked som med en PT-frekvens på 13 % särskilde sig från övriga måltyper. Målen om förhandsbesked skiljer sig från övriga måltyper på så sätt att det i dessa mål är fråga om en begränsad prövning av lämpligheten av en bebyggelse. Målen om förhandsbesked rör vidare områden utanför detaljplanelagt område. Målen rör inte sällan frågan om detaljplan krävs, en fråga som kommunen har stort inflytande över. Dessa aspekter kan tänkas påverka behovet av att släppa upp mål av såväl gransknings-, ändrings- som prejudikatskäl. Det bör även noteras att underlaget avseende förhandsbeskeden är begränsat. Resultatet av undersökningen i denna del bör följas upp vid den uppföljande undersökning som avses genomföras.

Högst PT-frekvens hade tillsyns- och vitesmålen med 22 % vardera. Det kan noteras att vitesmålen inleds vid mark- och miljödomstolarna medan tillsynsmålen inleds på kommunal nivå.

Tabell 1: PT-frekvens per måltyp (PBL-mål)

Måltyp	Totalt antal inkomna mål	Totalt antal meddelade PT	PT-frekvens
Förhandsbesked	67	9	13%
Lov	501	94	19%
Detaljplaner	148	28	19%
Vite	23	5	22%
Tillsyn	128	28	22%

Tabellen visar PT-frekvens avseende samtliga inkomna PBL-mål, uppdelat på måltyp.

Miljömål

Variationen i PT-frekvens var betydligt större för miljömålen än för PBL-målen. Mellan måltypen med lägst PT-frekvens och den med högst PT-frekvens skilde 25 procentenheter. PT-frekvensen var lägst för tillsynsmålen, 15 %, och högst för de röda tillståndsmålen, 40 %. För övriga måltyper låg PT-frekvensen mellan 23 % och 30 %.

Den stora skillnaden i PT-frekvens för miljömålens olika måltyper beror antagligen på de skillnader som föreligger måltyperna emellan vad gäller teknisk komplexitet, omfattning och i vilken instans målen inleds. PT-frekvensen var markant högre för de röda tillståndsmålen än för övriga måltyper. Dessa mål inleds vid mark- och miljödomstolarna och är som huvudregel de mest tekniskt komplicerade och de mest omfattande av miljömålens måltyper. Att denna måltyp hade en högre PT-frekvens ligger således i linje med Högsta domstolens uttalanden i NJA 2011 s 782 om granskningsdispens i tekniskt komplicerade mål. De blåa tillståndsmålen, som hade en PT-frekvens på 28 %, kan liksom de röda tillståndsmålen röra tekniskt komplicerade frågor vilket kan tala för en något högre PT-frekvens av gransknings-skäl. Det kan noteras att ungefär hälften av de mål som omfattas av måltypen övrigt, som med 30 % hade näst högst PT-frekvens, inleds vid mark- och miljödomstolarna.

Tillsynsmålen och dispensmålen kan inledas vid en kommun eller länsstyrelse och har således redan prövats av två eller flera instanser innan de når Mark- och miljööverdomstolen. Detta skulle kunna förklara den lägre PT-frekvensen i dessa mål.

Tabell 2: PT-frekvens per måltyp (miljömål)

Måltyp	Totalt antal inkomna mål	Totalt antal meddelade PT	PT-frekvens
Tillsyn	333	51	15%
Dispens	171	40	23%
Tillståndsmål - blåa	107	30	28%
Övrigt	123	37	30%
Tillståndsmål - röda	89	36	40%

Tabellen visar PT-frekvens avseende samtliga inkomna miljömål, uppdelat på måltyp.

Fastighetsmål

Fastighetsmålen hade lägst variation i PT-frekvens av de undersökta målgrupperna. Det skilde 9 procentenheter mellan den måltyp som hade högst PT-frekvens och den måltyp som hade lägst PT-frekvens. Lägst PT-frekvens, 22 %, hade förrättningsmålen, den måltyp av fastighetsmålen som omfattade flest mål. Högst PT-frekvens, 31 %, hade klander målen. Det kan noteras att klander målen, som inleds vid mark- och miljödomstolarna, hade en högre PT-frekvens än övriga måltyper. Som tidigare anmärkts är underlaget avseende fastighetsmålen mer begränsat än avseende övriga målgrupper.

Tabell 3: PT-frekvens per måltyp (fastighetsmål)

Måltyp	Totalt antal inkomna mål	Totalt antal meddelade PT	PT-frekvens
Förrättning	242	53	22%
Övrigt	12	3	25%
Klander	29	9	31%

Tabellen visar PT-frekvens avseende samtliga inkomna fastighetsmål, uppdelat på måltyp.

8 Resultat av undersökningen - ändringsfrekvens

I detta avsnitt kommer andelen ändrade avgöranden, vilka ändringar som skett och orsaken till ändringarna att belysas. Det kommer att ske utifrån de olika målgrupperna, måltyperna och underinstanserna.

8.1 Ändringsfrekvens i Mark- och miljööverdomstolen

Under den aktuella perioden ändrades 16 % av alla mål som avslutades vid Mark- och miljööverdomstolen.⁹ För PBL-målen var ändringsfrekvensen totalt sett 14 %, för fastighetsmålen 18 % och för miljömålen 19 %. Skillnaden mellan den målgrupp som hade lägst ändringsfrekvens och den målgrupp som hade högst ändringsfrekvens var fem procentenheter.

⁹ Här avses ändringsfrekvensen bland alla mål som omfattas av undersökningen och som avslutades under den aktuella perioden, även mål som avslutades genom slutliga beslut om att till exempel inte meddela prövningstillstånd.

För de mål som prövades av Mark- och miljööverdomstolen var ändringsfrekvensen 76 %.¹⁰ För PBL-målen var ändringsfrekvensen avseende prövade mål 70 %, för miljömålen 80 % och för fastighetsmålen 81 %. Skillnaden mellan målgrupperna var 11 procentenheter för de prövade målen. Liksom vad gällde PT-frekvensen hade fastighetsmålen och miljömålen likvärdiga resultat medan PBL-målen låg något under dessa.

I följande avsnitt kommer ändringsfrekvens att redogöras för relaterat till de olika måltyperna. Att tänka på är, liksom vid PT-delen, att antalet undersökta mål varierar mellan de olika målgrupperna och att målgrupperna har delats in i ett varierande antal måltyper vilket kan påverka hur stor variationen inom respektive målgrupp blir.

Tabell 4: Ändringsfrekvens utifrån målgrupp

Målgrupp	Totalt antal avgjorda mål	Totalt antal prövade mål	Totalt antal ändrade mål	Ändringsfrekvens	
				Samtliga	Prövade
PBL-mål	844	163	114	14%	70%
Miljömål	790	188	151	19%	80%
Fastighetsmål	276	62	50	18%	81%

Tabellen visar ändringsfrekvens avseende samtliga avslutade mål respektive samtliga prövade mål.

PBL-mål

PBL-målen hade lägst ändringsfrekvens av de olika målgrupperna. Ändringsfrekvensen för de olika måltyperna, sett till samtliga avslutade PBL-mål, varierade mellan 12 % och 19 %, en skillnad på 7 procentenheter. Ändringsfrekvensen avseende samtliga prövade mål varierade mellan 60 % och 82 %, en skillnad på 22 procentenheter.

Tillsynsmålen hade lägst ändringsfrekvens sett till prövade mål, 60 %. Näst lägst ändringsfrekvens, 67 %, hade måltypen viten. Vitesmålen inleds vid mark- och miljödomstolarna. Detaljplanemålen och målen om förhandsbesked hade högst ändringsfrekvens sett till prövade mål, 82 % respektive 79 %. Som noterades i avsnittet om PT-frekvens hade måltypen förhandsbesked markant lägre

¹⁰ Med detta menas, som angetts ovan i avsnitt 6.1, mål där prövningstillstånd meddelats och som inte avslutats genom avvisning eller avskrivning.

PT-frekvens än övriga måltyper. Detta påverkar självklart ändringsfrekvensen sett till prövade mål. PT-frekvensen för detaljplanemålen utmärkte sig inte från övriga måltyper. Måltyperna detaljplaner och förhandsbesked hade dock lägst andel återförvisade mål av de undersökta måltyperna.¹¹ Detta är en faktor som kan ha påverkat PT- och ändringsfrekvens för dessa måltyper. Anledning finns att granska dessa måltyper närmare vid en uppföljande undersökning.

Tabell 5 Ändringsfrekvens utifrån måltyp (PBL-mål)

Måltyp	Totalt antal avgjorda mål	Totalt antal prövade mål	Totalt antal ändrade mål	Ändringsfrekvens	
				Samtliga	Prövade
Tillsyn	121	30	18	15%	60%
Viten	21	6	4	19%	67%
Lov	484	91	63	13%	69%
Förhandsbesked	71	14	11	15%	79%
Detaljplaner	147	22	18	12%	82%

Tabellen visar ändringsfrekvens avseende samtliga avslutade mål respektive samtliga prövade mål.

Miljömål

Miljömålen hade den högsta ändringsfrekvensen av målgrupperna. Skillnaden i ändringsfrekvens mellan de olika måltyperna var även störst för denna målgrupp. Ändringsfrekvensen avseende samtliga avslutade miljömål varierade mellan 13 % för tillsynsmålen och 41 % för de röda tillståndsmålen. En skillnad på 28 procentenheter. Ändringsfrekvensen för prövade mål varierade mellan 71 % för måltypen övrigt och 90 % för de röda tillståndsmålen. En skillnad på 19 procentenheter.

Måltypen övrigt hade lägst ändringsfrekvens. Denna måltyp hade näst högst PT-frekvens. Som noterades i PT-delen inleds ungefär hälften av de mål som omfattas av denna måltyp vid mark- och miljödomstolarna.

De röda tillståndsmålen hade högst ändringsfrekvens sett till både avslutade och prövade mål. Denna måltyp hade också högst PT-frekvens. De röda tillståndsmålen inleds vid mark- och miljödomstolarna och är generellt sett de mest tekniskt komplicerade och omfattande av miljömålens måltyper. Omkring

¹¹ Se mer om detta i avsnitt 8.3.

hälften av de ändringar som gjordes avseende denna måltyp rörde endast en del av det överklagade avgörandet. Många av dessa ändringar innebar endast att ett villkor av flera justerades. Detta påverkar självklart ändringsfrekvensen i uppåtgående riktning. Bara tio av de röda tillståndsmålen ändrades helt. Åtta av de ändrade målen återförvisades till mark- och miljödomstolen. Det bör vidare noteras att det rör sig om ett begränsat antal mål.

De blåa tillståndsmålen hade näst högst ändringsfrekvens, 86 %. Vad gäller denna måltyp berörde en majoritet av ändringarna, 8 av 12 ändringar, hela avgörandet. Ungefär hälften av de ändringar som skedde avseende denna måltyp innebar dock att målet återförvisades, vilket skulle kunna ha en inverkan på ändringsfrekvensen. Även i denna del bör noteras att underlaget är begränsat.

Tabell 6: Ändringsfrekvens utifrån måltyp (miljömål)

Måltyp	Totalt antal avgjorda mål	Totalt antal prövade mål	Totalt antal ändrade mål	Ändringsfrekvens	
				Samtliga	Prövade
Övrigt	122	34	24	20%	71%
Dispens	155	31	24	15%	77%
Tillsyn	317	54	42	13%	78%
Tillståndsmål – blåa	106	28	24	23%	86%
Tillståndsmål – röda	90	41	37	41%	90%

Tabellen visar ändringsfrekvens avseende samtliga avslutade mål respektive samtliga prövade mål.

Fastighetsmål

Ändringsfrekvensen avseende samtliga avslutade mål varierade från 18 % avseende måltyperna förrättning och klander till 25 % för måltypen övrigt, en skillnad på 7 procentenheter. Ändringsfrekvensen avseende samtliga prövade mål varierade mellan 71 % för klandermålen och 82 % för förrättningsmålen. En skillnad på 11 procentenheter.

Vid en jämförelse med PT-frekvensen för de olika måltyperna kan konstateras att förrättningsmålen, som hade lägst PT-frekvens, hade högst ändringsfrekvens och att klandermålen, som hade högst PT-frekvens, hade lägst ändringsfrekvens. Klandermålen inleds vid mark- och miljödomstolarna.

Tabell 7: Ändringsfrekvens utifrån måltyp (fastighetsmål)

Måltyp	Totalt antal avgjorda mål	Totalt antal prövade mål	Totalt antal ändrade mål	Ändringsfrekvens	
				Samtliga	Prövade
Klander	28	7	5	18%	71%
Övrigt	12	4	3	25%	75%
Förrättning	236	51	42	18%	82%

Tabellen visar ändringsfrekvens avseende samtliga avslutade mål respektive samtliga prövade mål.

8.2 Underrätter

Antalet avgöranden som överklagades till Mark- och miljööverdomstolen varierade stort mellan de olika underrätterna. Ungefär sju gånger så många mål överklagades från Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt som från mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt. Den stora skillnaden i antal mål mellan tingsrätterna är en faktor som kan påverka resultatet av undersökningen i denna del.

Ändringsfrekvensen för de olika mark- och miljödomstolarna varierade mellan 8 % och 19 %. Fyra av de fem mark- och miljödomstolarna hade dock en ändringsfrekvens på mellan 15 % och 19 %. Det var endast ändringsfrekvensen för mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt som utmärkte sig jämfört med övriga domstolar. Med hänsyn till att underlaget från denna domstol var så begränsat i jämförelse med övriga underrätter är det dock svårt att dra några slutsaster med anledning av detta.

Tabell 8: Andel ändrade avgöranden utifrån mark- och miljödomstol

Mark- och miljödomstol	Totalt antal avgjorda mål	Totalt antal ändrade mål	Ändringsfrekvens i samtliga målgrupper
Umeå	95	8	8%
Vänersborg	510	77	15%
Östersund	126	20	16%
Nacka	666	110	17%
Växjö	513	100	19%

Tabellen visar hur stor del av alla överklagade mål från respektive mark- och miljödomstol som ändras

8.3 Ändringsfallen (domstolens ändringar)

I detta avsnitt kommer den typ av ändringar som gjordes i underinstansernas avgöranden att belysas.

Av samtliga ändrade mål, totalt 315, ändrades 71 % i sak medan 29 % återförvisades.

Total 114 av PBL-målen ändrades.¹² Av dessa ändrades 77 % i sak medan 23 % återförvisades. Bland PBL-målen hade måltypen tillsyn högst återförvisningsfrekvens. Avseende denna måltyp innebar 28 % av alla ändringar att målet återförvisades. Lägst återförvisningsfrekvens hade måltyperna detaljplaner, 11 %, och förhandsbesked, 18 %. De måltyper som hade högst ändringsfrekvens av PBL-målen hade således lägst återförvisningsfrekvens.

Total 151 av miljömålen ändrades. Av dessa ändrades 68 % i sak medan 32 % återförvisades. De blåa tillståndsmålen hade störst andel återförvisade mål. Hälften av ändringarna för denna måltyp innebar att målet återförvisades. Lägst andel återförvisade mål hade dispensmålen. Av de ändringar som skedde avseende denna måltyp innebar endast 13 % att målet återförvisades. Det kan vidare noteras att tillsynsmålen, som var en av två måltyper med högst PT-frekvens och som hade en ändringsfrekvens på 78 %, hade en återförvisningsfrekvens på 40 %.

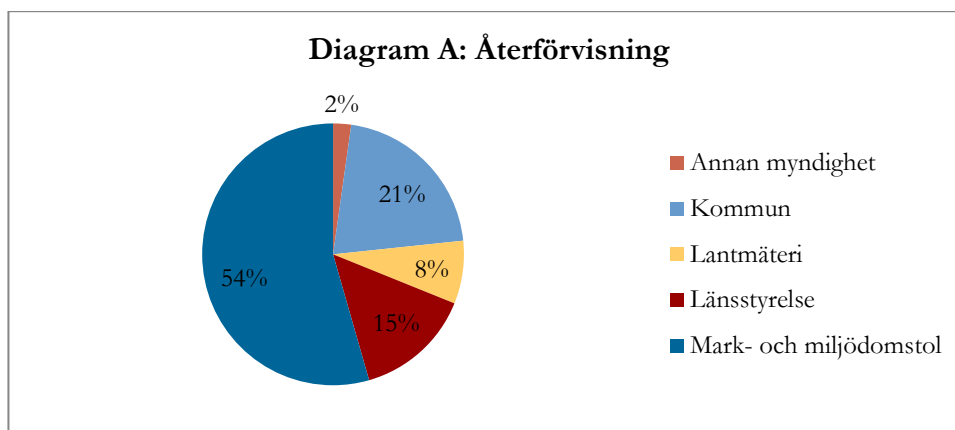
Av de miljömål som ändrades i sak innebar ändringen i 66 % av fallen att hela det överklagade avgörandet ändrades medan ändringen i 34 % av fallen innebar att endast en del av det överklagade avgörandet ändrades. Andelen delvis ändrade mål och andelen ändrade mål för de olika måltyperna följde varandra. Måltypen med högst ändringsfrekvens, de röda tillståndsmålen, hade även störst andel delvis ändrade avgöranden, måltypen med näst högst ändringsfrekvens hade näst störst andel delvis ändrade avgöranden och så vidare.

Totalt 50 fastighetsmål ändrades. Av dessa ändrades 68 % i sak medan 32 % återförvisades. Klander målen hade störst andel återförvisade mål. För denna

¹² Med detta menas som angetts i avsnitt 6.2 både mål som ändrats i sak och mål som återförvisats.

måltyp var återförvisningsfrekvensen 60 %. Det rör sig dock om ett begränsat antal mål.¹³ Av de ändrade förrättningsmålen återförvisades 31 %. Inget mål i kategorin övrigt återförvisades.

Av de återförvisningar som skedde totalt sett innebar 54 %, att målet skickades tillbaka till en mark- och miljödomstol, 21 % att målet skickades tillbaka till en kommun, 14 % att målet skickades tillbaka till en länsstyrelse, 8 % att målet skickades tillbaka till lantmäteriet och 2 % att målet skickades tillbaka till någon annan statlig myndighet. Inget mål återförvisades till en miljöprövningsdelegation. Miljömålen och fastighetsmålen återförvisades i störst utsträckning till mark- och miljödomstolarna. Av de återförvisade miljömålen skickades 67 % tillbaka till en mark- och miljödomstol. För fastighetsmålen var denna siffra 56 %. Den instans som flest PBL-mål återförvisades till var en kommun, 50 % av de återförvisade PBL-målen återförvisades dit.

Diagrammet visar till vilken instans återförvisning skett, i procent.

8.5 Skäl för ändring

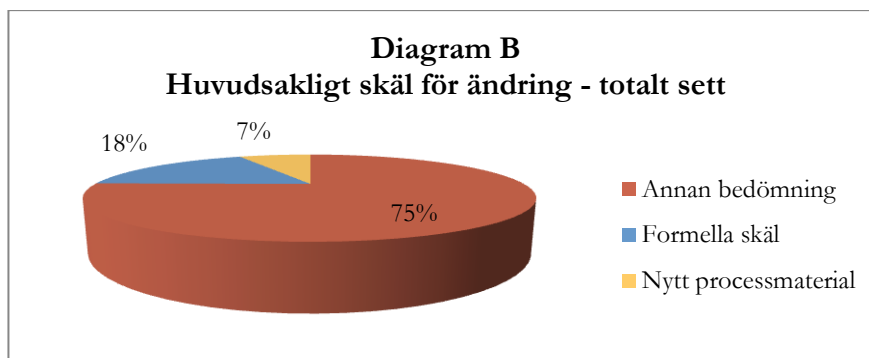
Samtliga prövade mål

Det vanligaste skälet till att Mark- och miljööverdomstolen ändrade mark- och miljödomstolens avgörande var att Mark- och miljööverdomstolen gjorde en annan bedömning i en sakfråga. Detta var den identifierade orsaken till ändring i 75 % av alla ändrade mål. Det näst vanligaste skälet till ändring var att något fel begåtts i formellt hänseende i någon underinstans. Detta var orsaken till

¹³ 5 ändrade mål, varav 2 mål ändrades i sak och 3 återförvisades.

ändring i 18 % av de ändrade målen. Endast 7 % av ändringarna skedde på grund av nytt processmaterial i Mark- och miljööverdomstolen.

Vad gäller de mål som ändrades i sak så skedde 82 % av ändringarna på grund av att Mark- och miljööverdomstolen gjorde en annan bedömning i en sakfråga. Endast 10 % av ändringarna i sak skedde på grund av formella skäl. Nytt processmaterial var skälet till ändring i 8 % av de mål som ändrades i sak. Även avseende de mål som återförvisats var det vanligaste skälet till ändring att Mark- och miljööverdomstolen gjort en annan bedömning i en sakfråga. Detta var orsaken till ändring i 59 % av de återförvisade målen. 37 % av återförvisningarna skedde av formella skäl och endast 4 % på grund av nytt processmaterial.

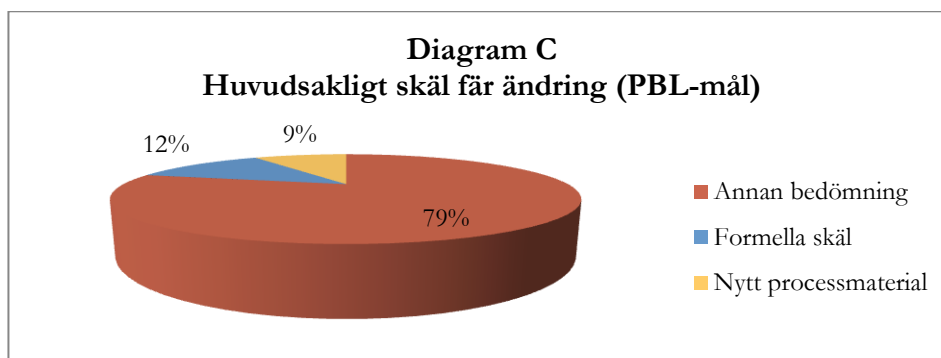

Diagrammet visar i hur stor andel av de ändrade målen som respektive skäl för ändring förekom.

PBL-mål

Den vanligaste orsaken till ändring för PBL-målen var att Mark- och miljööverdomstolen gjort en annan bedömning i en sakfråga. Detta var orsaken till ändring i 79 % av alla ändrade mål. Formella skäl och nytt processmaterial var orsaken till ändring i endast 12 % respektive 9 % av fallen. Även vad gäller de mål som återförvisades var den dominerande orsaken att Mark- och miljööverdomstolen gjort en annan bedömning i en sakfråga. Av alla beslut om återförvisning skedde 69 % på grund av att en annan bedömning gjorts i en sakfråga medan 23 % skedde på grund av formella skäl och 8 % på grund av nytt processmaterial. Vad gäller de mål som ändrades i sak skedde 82 % av ändringarna

på grund av en annan bedömning, 9 % på grund av formella skäl och resterande 9 % på grund av nytt processmaterial.

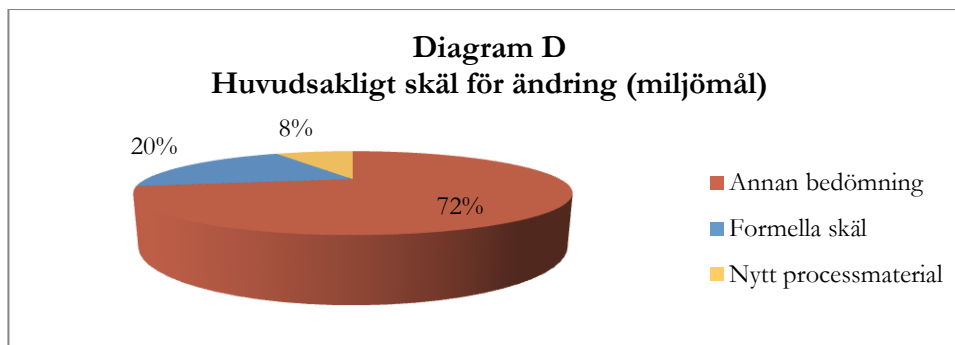

Diagrammet visar i hur stor andel av de ändrade miljömålen som respektive skäl för ändring förekom.

Miljömål

Även bland miljömålen var den vanligaste orsaken till ändring av underinstansens avgörande att Mark- och miljööverdomstolen gjorde en annan bedömning i en sakfråga. Av alla ändringar som gjordes skedde 72 % på grund av en annan bedömning i en sakfråga. Andelen mål som ändrades av formella skäl var dock högre än för PBL-målen, 20 % av ändringarna skedde av formella skäl. Andelen avgöranden som ändrades på grund av nytt processmaterial var 8 %.

Av de ändringar som gjordes i sak skedde 78 % på grund av en annan bedömning i en sakfråga, 12 % på grund av formella skäl och 10 % på grund av nytt processmaterial. Vad gäller de mål som återförvisades så skedde återförvisning i 58 % av fallen på grund av annan bedömning i en sakfråga och i 38 % på grund av formella skäl. Endast 4 % av återförvisningarna skedde på grund av nytt processmaterial.

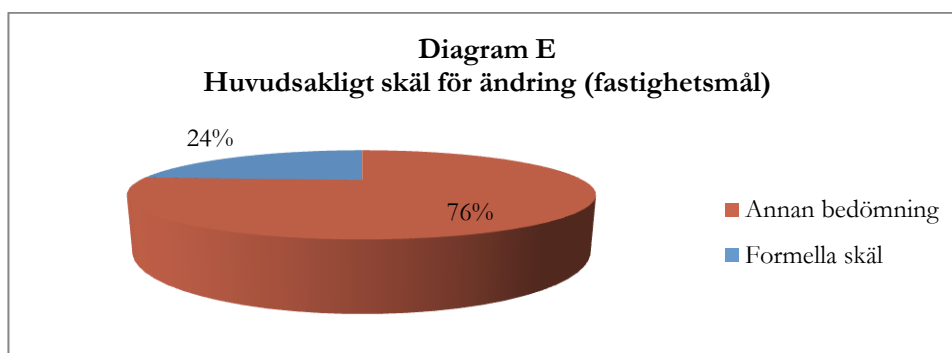

Diagrammet visar i hur stor andel av de ändrade miljömålen som respektive skäl för ändring förekom.

Fastighetsmål

Av fastighetsmålen ändrades 76 % på grund av att Mark- och miljööverdomstolen gjorde en annan bedömning i en sakfråga och 24 % på grund av formella skäl. Fastighetsmålen var således den målgrupp som hade störst andel ändringar på grund av formella skäl. Inget fastighetsmål ändrades på grund av nytt processmaterial.

Vad gäller de mål som ändrades i sak skedde hela 91 % av ändringarna på grund av att Mark- och miljööverdomstolen gjorde en annan bedömning i en sakfråga. Av de mål som återförvisades skedde lite mer än hälften av ändringarna, 56 %, av formella skäl.

Diagrammet visar i hur stor andel av de ändrade fastighetsmålen som respektive skäl för ändring förekom

8.4 Ändringsfrekvens i jämförelse med förstainstans

Som konstaterades inledningsvis har målen som överklagas till Mark- och miljööverdomstolen en mycket varierande bakgrund. Hittills har denna rapport fokuserat på ändringsfrekvensen vid en jämförelse med mark- och miljödomstolens avgörande. En ändring av mark- och miljödomstolens avgörande kan dock antingen innebära att den första beslutande instansens avgörande ändras eller att detta fastställs. Det kan därför vara av intresse att även redogöra något för i vilken utsträckning Mark- och miljööverdomstolens avgörande inneburit att den första beslutande instansens avgörande ändrats.

En analys av ändringsfrekvensen i relation till förstainstansen är dock behäftad med ett antal svårigheter. Det rör sig om ett stort antal underinstanser och olika typer av underinstanser. Mark- och miljööverdomstolens avgörande be-

rörde inte heller i samtliga fall förstainstansens avgörande. Detta gäller bland annat mål som återförvisats till en mark- och miljödomstol och mål där Mark- och miljööverdomstolen prövat en fråga som uppkommit först i mark- och miljödomstolen, till exempel frågor om inhibition eller klagorätt. Dessa avgöranden är inte medtagna i detta avsnitt. Det bör därför noteras att underlaget i denna del är något mer begränsat än i övriga avsnitt.

8.4.1 PBL-mål

En klar majoritet av PBL-målen, sammanlagt 808 mål, inleddes på kommunal nivå.¹⁴ Av dessa prövades 142 mål av Mark- och miljööverdomstolen. I 10 % av de avgjorda målen innebar Mark- och miljööverdomstolens avgörande att kommunens beslut ändrades. För samtliga prövade mål var ändringsfrekvensen för kommunens avgörande 58 %. Av de ändringar som skedde var 73 % ändringar i sak och 23 % beslut om återförvisning till kommunen.

I 63 % av de mål där mark- och miljödomstolens avgörande ändrades innebar detta att även kommunens beslut ändrades. I 53 % av de mål där mark- och miljödomstolens avgörande fastställdes innebar detta att även kommunens avgörande fastställdes.

8.4.2 Miljömål

Detta avsnitt omfattar mål som inletts vid en kommun, länsstyrelse eller miljöprövningsdelegation. De mål som inletts vid en annan statlig myndighet är inte medtagna i detta avsnitt eftersom det rör sig om ett mycket begränsat antal mål.

Kommunerna

367 av miljömålen började på kommunal nivå.¹⁵ Mark- och miljööverdomstolen prövade 51 av dessa. Kommunens beslut ändrades i 9 % av alla avslutade mål och i 67 % av alla prövade mål. Av de ändringar som skedde var 74 % ändringar i sak och 26 % återförvisningar till kommunen.

¹⁴ I denna siffra är de 15 mål som prövades av Mark- och miljööverdomstolen och där Mark- och miljööverdomstolens avgörande inte berörde kommunens beslut ej medtagna.

¹⁵ I denna siffra är de 9 mål som prövades av Mark- och miljööverdomstolen och där Mark- och miljööverdomstolens avgörande inte berörde kommunens beslut inte medtagna.

I 65 % av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande ändrades innebar detta att även kommunens beslut ändrades. I endast 29 % av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande fastställdes innebar detta att även kommunens beslut fastställdes.

Länsstyrelserna

157 av miljömålen inleddes vid en länsstyrelse.¹⁶ Mark- och miljööverdomstolen prövade 30 av dessa. Länsstyrelsens beslut ändrades i 11 % av alla avslutade mål och i 57 % av alla prövade mål. Av de ändringar som gjordes var 59 % ändringar i sak och 41 % beslut om återförvisning till länsstyrelsen.

I 58 % av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande ändrades innebar detta att även länsstyrelsens beslut ändrades. I hälften av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande fastställdes innebar detta att även länsstyrelsens avgörande fastställdes.

Miljöprövningsdelegationerna

68 av miljömålen inleddes vid en miljöprövningsdelegation. Mark- och miljööverdomstolen prövade 14 av dessa.¹⁷ Miljöprövningsdelegationens beslut ändrades i 13 % av alla avslutade mål och i 64 % av alla prövade mål. Samtliga ändringar var ändringar i sak. Inget mål återförvisades till en miljöprövningsdelegation under undersökningsperioden.

I 60 % av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande ändrades innebar detta att även miljöprövningsdelegationens beslut ändrades. I en fjärdedel av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande fastställdes innebar detta att även miljöprövningsdelegationens avgörande fastställdes.

¹⁶ I denna siffra är de 7 mål som prövades av Mark- och miljööverdomstolen och där Mark- och miljööverdomstolens avgörande inte berörde länsstyrelsens beslut inte medtagna.

¹⁷ I dessa siffror är de 9 mål som prövades av Mark- och miljööverdomstolen och där Mark- och miljööverdomstolens avgörande inte berörde miljöprövningsdelegationens beslut inte medtagna.

8.4.3 Fastighetsmål

227 mål inleddes hos lantmäteriet.¹⁸ Av dessa prövades 41. Lantmäteriets beslut ändrades i 10 % av alla avslutade mål och i 56 % av alla prövade mål. Av de ändringar som gjordes bestod 70 % av ändringar i sak och 30 % av beslut om återförvisning till lantmäteriet.

I 63 % av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande ändrades innebar detta att även lantmäteriets beslut ändrades. I 67 % av de fall där mark- och miljödomstolens avgörande fastställdes innebar detta att även lantmäteriets avgörande fastställdes.

9 Va-målen

Som nämntes inledningsvis avgjordes va-målen under den aktuella perioden av va-nämnden som första instans. Målen överklagades direkt från va-nämnden till avdelning 6 vid Svea hovrätt. Inget prövningstillstånd krävdes för att hovrätten skulle pröva målen. Det statistiska underlaget avseende va-målen är begränsat. Under den aktuella perioden avgjordes 18 va-mål vid avdelning 6. Va-nämndens beslut ändrades i endast två av dessa mål. Det ena av dessa beslut ändrades på grund av att motparten medgivit ändring i hovrätten. Två överklaganden avvisades av hovrätten. I resterande 14 mål fastställdes va-nämndens beslut av hovrätten. Ändringsfrekvensen för alla avgjorda mål var 11 %. Det bör dock åter påpekas att det rör sig om ett mycket begränsat underlag. Vidare var även tre av de mål där va-nämndens avgörande fastställdes sambandsmål.

10 Slutsatser

Skillnaderna mellan de olika målgrupperna vid Mark- och miljööverdomstolen var inte särskilt stora vare sig avseende PT- eller ändringsfrekvens under den aktuella tidsperioden. Sett till de olika måltyper som förekommer vid domstolen förelåg dock stora skillnader både mellan de olika målgrupperna och inom dessa. Skillnaderna i PT- och ändringsfrekvens synes ha ett samband med de

¹⁸ I dessa siffror är den 11 mål som prövades av Mark- och miljööverdomstolen och där Mark- och miljööverdomstolens avgörande inte berörde lantmäteriets beslut inte medtagna.

skillnader som finns mellan måltyperna avseende målens tekniska komplexitet och omfattning men även avseende vilken instansordning som gäller för de olika måltyperna.

De måltyper som inleds vid mark- och miljödomstolarna hade generellt sett högre PT-frekvens än de måltyper som inleds i någon instans under mark- och miljödomstolarna. De skillnader i PT-frekvens som identifierats mellan de olika måltyperna synes ligga i linje med Högsta domstolens uttalanden i NJA 2011 s 782. Måltypen förhandsbesked hade en markant lägre PT-frekvens än övriga PBL-mål. Detta skulle kunna förklaras av att prövningen av förhandsbesked till viss del skiljer sig från övriga måltyper.

Vad gäller ändringsfrekvens var de mål som inletts i mark- och miljödomstolarna bland de måltyper som hade lägst ändringsfrekvens. Ett undantag var de röda tillståndsmålen som inleds vid mark- och miljödomstolarna, men som hade den högsta ändringsfrekvensen av de undersökta måltyperna. Detta skulle kunna bero bl.a. på att en stor andel av dessa mål ändras endast delvis.